

Književna poročila.

I.

Dr. M. Murko: 1. Bugarski i srpski prijevod knjige o sedam mudraca, njen izvor i kratak obzir na druge slovenske redakcije. Preštampano iz C. knjige Rada jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. U Zagrebu. 1890. — 2. Die Geschichte von den sieben Weisen bei den Slaven. (Sitzungsberichte der kais. Akad. der Wissenschaften in Wien. Philos.-histor. Kl. Bd. CXXII., Nr. X.) Wien, Tempsky, 1890. 138 str., 8°.

Danes se že natančno vé, da je mnogo bajk in pripovedek, katere nahajamo v srednjeveških in novih književnostih in še danes med národom, priromalo iz daljnega vzhoda. Najpopularnejšim jednakim delom pripada »Povest o sedmih modercih«, o kateri je Görres rekel, da je bila bolj razširjena, nego vse klasiške knjige; po mnenji drugih učenjakov je bila za Svetim pismom preložena v največ jezikov. Prišla je sevéda tudi k Slovanom, in nje usoda pri njih je predmet obema razpravama dr. Murka.

Prva razprava se bavi natančno z bolgarskim in srbskim prevodom, ali kratko se govori tudi o drugih slovanskih redakcijah in o zgodovini te knjige sploh. Nastala je povest gotovo v Indijcih, dasi nimamo izvirnika, ampak le perzijske, židovske, sirske, grške, arabske, turske in španske vzhodne redakcije. Pripoveduje se v njih, da je mogočen in moder cesar na vzhodu imel več ženâ, ali od nobene ni dobil naslednika. Ko mu je vender jedna porodila, hotel ga je vzgojiti kâr najskrbneje in ga je dal sedmim modercem. Ali v mnogih letih se pri njih ni naučil ničesar. Cesar ga tedaj izročí svojemu največjemu modercu Sintipi, kateri ga v kratki dôbi nauči vsega potrebnega znanja. Ko se cesarjevič vrne na očetov dvor, ne smé sedem dnij govoriti, ker so njega filozofi brali to prepoved v zvezdah. Cesar je zaradi tega žalosten, in jedna žena vzame sina, da mu razveže jezik. Vender je bil nje namen, da zavéde mladeniča v greh. Ker se ji ne udá, zatoži ga očetu, ki se dá pregovoriti, da obsodi sina na smrt. Sedaj pride sedem modercev, ki cesarju pripovedujejo razne povesti, iz katerih naj se prepriča, da se človek ne smé pre nagliti in ne verjeti ženski prekanjenosti. Žena se brani s podobnimi pripovedkami, ali sevéda zmaga napósled preganjana nedolžnost. Pripovedke sinove končujejo to »vzhodno povest v okviru«.

Število pripovedek je v raznih redakcijah različno, ker nahajamo v nekaterih več modercev — v turski celó štirideset vezirjev — in po dve pripovedki ženini; tudi pripovedke se menjajo.

Precěj rano je prišla knjiga tudi na zapad. Že v 12. stoletji jo nahajamo v raznih redakcijah. Tukaj vzgaja vedno le sedem modercev cesarjeviča, in ti ga morajo braniti — mačehe, ki zavzema mesto vzhodne zlobne žene. »Knjiga«, »historija« ali »kronika« o sedmih modercih nam je znana v latinskih, francoskih in laških redakcijah in v španskem, holandskem, galskem, nemškem, islandskem, švedskem, danskem in armenskem prevodu. V nemščini je znanih nad 40 starejših tiskov, izmed katerih imajo mnogi za našo dōbo negalantni nadpis: »Sehr lustig und nützlich wider der falschen Weiber Untreu zu lesen«.

Usoda knjige o sedmih modercih pri Slovanih priča jako značilno, kakó se je razvijala civilizacija med njimi. Čehi so jo imeli že v 14. stoletji v svojih »Gesta Romanorum«; tiskali so prevod redakcije »Historia septem sapientum« že okolo leta 1502., imeli tudi »komedijo« o sedmih modercih in si ustvarili celó popolnoma samostalno redakcijo, s katero dr. Murko prvokrat obširno seznanja učenjake. Stari prevodi so delani po latinskih izvornikih, jednako dva poljska, izmed katerih pripada jeden najstarejšim poljskim tiskanim knjigam. Šele v najnovejšem času se je knjiga pri Čehih in Poljaki na novo prestavila po nemških »volksbücher«. Rusi so jo dobili, kakor druga dela srednjeveške zapadnoevropske književnosti, od Poljakov in jo marljivo prepisovali v 17. in še v 18. stoletji, takó da so pri Rusih za to dōbo mogoče še jednake filološke studije, kakor pri zapadnih národih h koncu srednjega veka. Bolgari in Srbi pa so dobili šele v začetku našega stoletja prevode Sintipe iz novogrščine in še tega so imeli Bolgari najprej le v rokopisu.

Dr. Murko je v obeh svojih razpravah izmed 40 znanih rokopisov porabil 38, takó da doslej, kakor pravi češki znanstveni časopis »Athenaeum«, nobena ruska povest ni bila preiskana takó natančno, kakor je to preiskal dr. Murko. Tudi sicer so priobčene pohvalne ocene v slovanskih in drugih jezikih. Francoski akademik G. Paris imenuje v svojem poročilu (»Romania«, 1891., Avril str. 373.—374.) Murkovo razpravo »travail d' une érudition à la fois très étendue et très sūre«. Varšavski mesečnik »Ateneum« (1891, Lipiec, str. 177. — 179.) pravi: »Gruntowną tę rozprawę dr. Murki wszystkim pracującym nad literaturą średniowieczną polcić należy«. Jednako pohvalno so poročali dosedaj o knjigi časopisi: »Giornale storico della letteratura italiana«, »Anzeiger für deutsches Altertum«, praška »Krok« in »Athenaeum«, »Przeгляд polski«, mesečnik krakovskih vseučiliških profesorjev, in »Vienne«. Vratislavski slavist dr. Nehring pa, ki je kot učenjak, sósebnó kot poljski literarni zgodovinar na dobrem glasu, priobčuje v berlinski »Deutsche Literaturzeitung« z dné 5. kimovca m. l. šte. 36. obširnejšo oceno o nemški

razpravi dr. Murka in pravi napósled: »Die Abhandlung ist eine achtungswerte Leistung, sie bietet mehr, als der Titel erwarten lässt, nämlich die Würdigung der einzelnen, namentlich der russischen Fassungen nach der sprachlichen, stilistischen und nationalen Seite hin, sie ist auch für die allgemein vergleichende Sagenforschung wertvoll, worauf die betreffenden Gelehrten gewiss ihr Augenmerk richten werden«.

Končno omenjamo še naročila, katero je prejel dr. Murko od peterburške akademije, da bi namreč pri nji izdal ruske tekste, o katerih je podrobno razpravljaj v zagrebškem in dunajskem spisu. — To so izvestno častna priznanja, za katera iskreno čestitamo dičnemu našemu sotrudniku!

Češka književnost.

Piše J. L.

Kdor hoče dobro poznati češko književnost, mora računjati z vsemi činitelji, kateri ji dajó življenje. Tem ne prištevamo samó pisatelja, knjigarja inbralca, ampak tudi mnogo takih okolnostij, katere bodisi pospešujejo nje razvoj, bodisi nekateri nje stráni pritiskajo poseben značaj. Vsaka književnost je sicer verno zrcalo národove kulture, toda kar se tiče razvoja, ima češka književnost v marsikaterem pogledu toliko posebnega in torej tudi poučnega, da se loči od vseh književnostij iztočne polovice evropske. Ker v národno-politiškem oziru morda nikjer ni takšne analogije, kakeršna je sedaj med národom slovenskim in češkim, nadejem se, da ustrezem bralcem, ako jim bodem na tem mestu, če ne nadrobno poročal o češki književnosti, vender slikal verne očrte tiste duševne delavnosti bratskega národa, ki po številu tudi ni velik národ, čegar delavnost pa je móči po nje intenzivnosti primerjati delavnosti petkrat, dà osemkrat večjih národov. Veselilo me bode torej, ako marsikateremu slovenskemu rodoljubu prepodim brezupnost in ga prepričam, da lahko tudi majhen národ izvršuje višje in najvišje namene življenja, ako se ne zanaša na tujo pomoč, temveč ako ostane vsak njegov sin zvest krvi svoji in s trdno voljo in gorečo ljubeznijo podpira vse, kar národu koristi in ga osrečuje. Vsakdo je poklican, da dela v svojem področji in po svojem razmerji; komur pa ni dosti móči, tega vestno podpiraj, kdor si mu brat po rôdu in pozivu!

Književnost češka se loči od književnostij iztočne polovice evropske sósebnó po tem, da ni eksotiska rastlina, ki more živeti samó v toplih rastlinjakih plemstva in bogatega meščanstva, ampak da je domača rastlina, ki rase bujno po vseh hribih in dolinah čeških deželá, takó da sezajo nje korenine